

Luke 5

Elise Sem (1870 – 1950) – jurist og høyesterettsadvokat fra Mandal

Elise Sem ble født i 1870, året etter Gustav Vigeland. De to hadde oppveksten sin sammen i Mandal, barndomshjemmene deres lå noen hundre meter fra hverandre og de gikk på samme middelskole, han i klassen over henne. Som voksne skulle begge leve liv som satte dype spor, og som var av betydning for alle som kom etter.

Elise Sem knuste ikke glasstak, hun pulveriserte vanntette skott, og endret norsk lov sånn at hun kunne følge i sin fars- og bestefars fotspor og bli advokat.

Elise Sem var ni år da «Et dukkehjem» hadde urpremiere. I Ibsens samtidsdrama forfalsker Nora sin fars underskrift for å ta opp et lån, pengene bruker hun til å redde livet til sin dødssyke mann. Grunnen til at Nora måtte «signere falskt» var at gifte kvinner på slutten av 1800-tallet var ansett som sin manns eiendom – eller, som det stod i loven: ektemannen var hustruens verge – og kvinner fikk derfor ikke lov til å ta opp lån, ha egne penger eller eie fast eiendom.

I 1882 hadde Universitetet i Oslo tatt i mot sin første kvinnelige student, Cecilie Thoresen, men selv om kvinner hadde fått rett til å studere betød det ikke at kvinner med høyere utdanning hadde fått rett til arbeid. Gifte kvinner hadde ikke lov til å jobbe – det stred mot deres forpliktelser som mor og hustru – og ugifte kvinner fikk bare drive med håndverk og handel.

Så da Elise Sem, i 1901, bestod juridisk embetseksamen, som en av de beste på sitt kull, hadde hun fått en utdanning hun ikke kunne bruke til noe som helst. Mens hennes mannlige medstudenter uhindret kunne ta fatt på sin advokatgjerning, måtte Elise Sem først endre Norges lover.

21. desember 1901 mottok Justisdepartementet et brev signert fem kvinnelige jurister, blant dem Elise Sem, der de ærbødigst ba om at det måtte åpnes for at kvinner kunne praktisere som advokater på lik linje som menn.

Tre år senere, den 22. mars 1904, trådte loven som ga kvinner adgang til å praktisere som sakførere og høyesterettsadvokater i kraft. Loven fikk navnet «Lex Elisiana», oppkalt etter Elise Sem som samme dag åpnet advokatkontor i Karl Johansgate 10, og sånn gikk det til at en kvinne fra Mandal ble den første kvinnen i Europa med egen advokatpraksis - i oktober 1904 ble Elise Sem hedret med et Blått skilt utenfor Karl Johansgate 10. I 1905 ble Elise Sem Norges første kvinnelige aktor, og den 27. juli 1912 fikk hun, igjen som første norske kvinne, autorisasjon som høyesterettsadvokat.

«Lex Elisiana» var starten på en helt ny epoke i norsk rettshistorie. Når representanter for hele befolkningen får i oppgave «å fremme rett og hindre urett» skjer det nødvendigvis noe med hvordan lovverket praktiseres. Elise Sem stilte seg på kvinnenenes side. Den første straffesaken hun førte var mot en politibetjent som hadde forgrepet seg på en prostituert

kvinne. Sem vant saken og hun markerte seg raskt som ekspert på saker om familieforhold, ekteskap barn og barns rettigheter.

Elise Sem var også rådgiver for Norske Kvinners Nasjonalråd som kjempet for kvinners stemmerett, og hun var med på å utarbeide ektefelleloven av 1927 som sikret gifte kvinner større økonomisk likestilling.

Men tilbake til Gustav Vigeland. Gata der barndomshjemmet hans lå heter i dag Gustav Vigelands vei, barndomshjemmet hans er museum, og i hagen står en byste av ham på sokkel. I 2019 ble Vigelands 150-årsdag, som seg hør og bør, ettertrykkelig feiret. Året etter «glemte» Mandal helt å feire Elise Sems 150-årsdag, barndomshjemmet hennes er revet og gata der hun vokste opp heter Store Elvegate, oppkalt etter den store elva som renner ikke så langt unna.

Når kvinner får makt og innflytelse, så bruker de den ofte (og oftere enn menn) til å skape positive endringer for hele befolkningen. Elise Sem brukte sin posisjon til å kjempe for kvinner og barn i rettssalen. Hun sørget for at kvinner fikk rettferdige skilsmisseoppgjør, og fr 1913 var hun fast forsvarer for kvinnelige tiltalte i Kristiania lagmannsrett. I 1918 ble hun varaformann- og 1931 formann i Kristiania og Akers lønnsnemnd for industrielt hjemmearbeid. Nemdas jobb var å foreslå minstelønn for industrielt hjemmearbeid – et overveldende flertall av de hjemmearbeidende var kvinner, og de aller fleste av dem var syersker.

Fortellingen om Nora i Et dukkehjem er basert på livet til forfatter Laura Kieler, en av Ibsens nære venner. Den ufrie Nora, som tilhørte sin mann og ikke selv kunne velge, delte skjebne med alle norske kvinner i 1870-årene. Livene til norske kvinner ser annerledes ut i dag, men vi har fortsatt et stykke igjen. For selv om Elise Sem, og mange med henne, sørget for at de vanntette skottene ble smadret, står glasstaket igjen som en påminner om at vi fortsatt stiller høyere krav til kvinner enn til menn når historien skal skrives.

Foto: Privat

Gleditsch-prosjektets julekalender er laget i samarbeid med [Soroptimist International Norway](#) , [Stiftelsen Dam](#) og [Kulturrådet](#)

[#gleditschprosjektet](#) [#julekalender](#) [#godjul](#) [#feminisme](#) [#likestilling](#)
[#ICantBelieveIStillHaveToProtestThisShit](#)

Elise Sem er, som Ellen Gleditsch, fra Mandal. Hun er en av de kvinnene vi har slåss for, men som fortsatt ikke har fått noen som helst anerkjennelse i hjembyen sin. Ikke noe blått skilt. Ingen gate eller plass. Sammen med @Advokathuset Sør og @Elise Kristine Valvik forsøkte vi i det lengste å få plassen utenfor det nye NAV-bygget i Mandal oppkalt etter Elise Sem - men uten hell.

Advokathuset Sør sitt innlegg i Lindesnes Avis

https://web.facebook.com/photo?fbid=1888277341351551&set=a.303239833188651&locale=zh_CN

